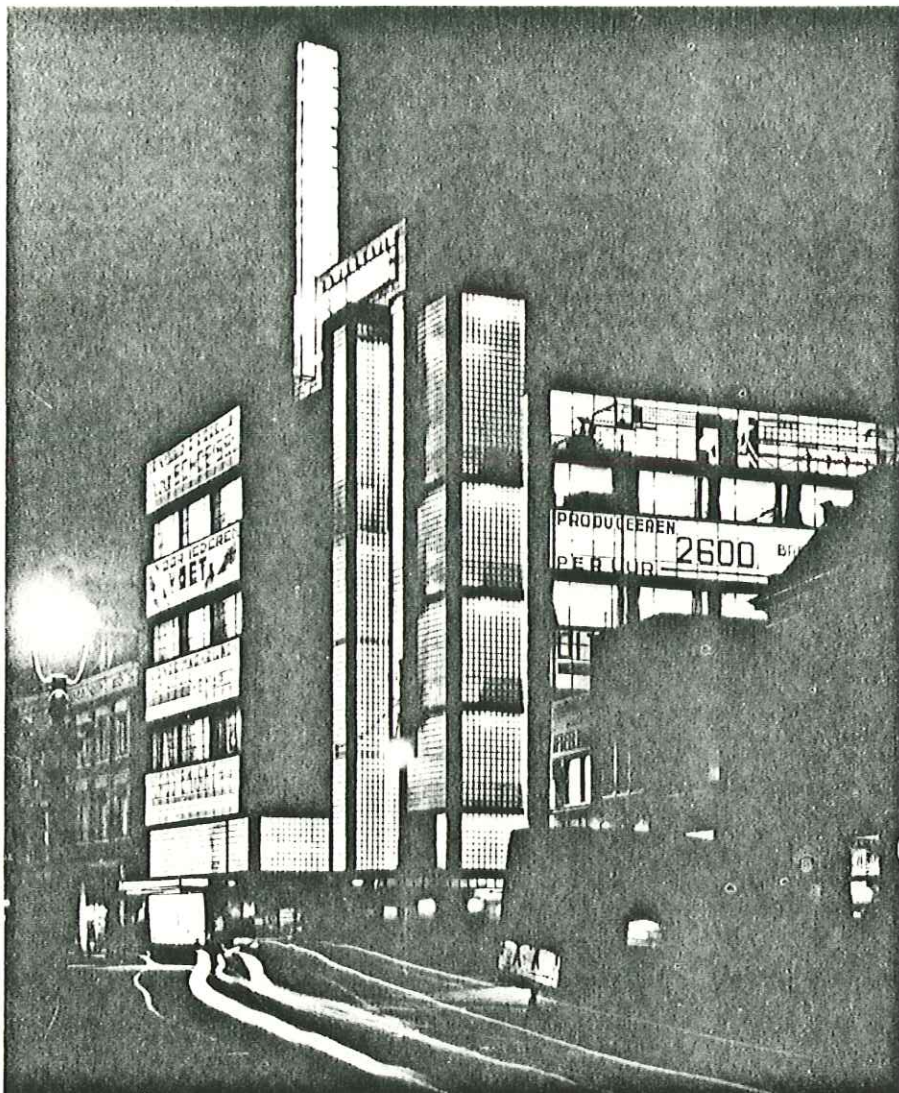

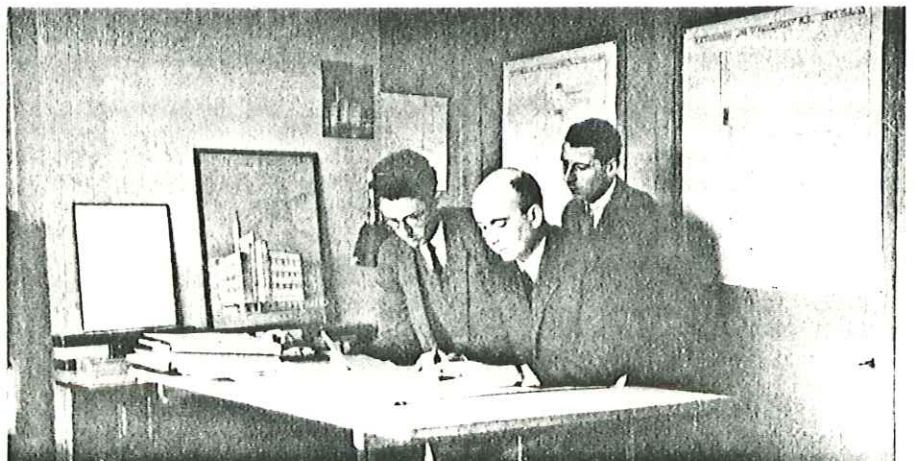
Restauratie 'De Volharding' op komst

"Reclamezuil op de hoek van de drukke Grote Marktstraat" (foto begin jaren '30)

De storm van 27 maart heeft de geveltop van 'De Volharding' doen wankelen. Er bestond acuut gevaar voor het verkeer rondom onze vestiging en de Grote Marktstraat in Den Haag werd enige tijd afgesloten. De gevel is met staalkabels verstevigd en alle gevaar is voorlopig bezworen. De volgende avond, zaterdag 28 maart, schitterde het gebouw als hoofdrolspeler in de nieuwe tv-commercial.

In 1974 is het gebouw gerestaureerd en in december 1978 kocht Randstad het pand. Intussen is het gebouw door de gemeente Den Haag tot monument verklaard. Bij nader onderzoek was gebleken dat nergens in de wereld een eender ontwerp was gemaakt voor een gebouw met zoveel glas en mogelijkheden voor lichtreclame. Ondanks de restauratie in 1974 verkeert 'De Volharding' in een matige staat. Momenteel zijn er onderhandelingen gaande met de gemeente Den Haag over een nieuwe restauratie. Niet alleen de toppartij, maar ook de raamstijlen en delen beton zijn aan vervanging toe. Het gebouw dankt zijn naam aan de opdrachtgever, de coöperatie de Volharding, nu bekend als Algemeen Ziekenfonds de Volharding, kortweg Azivo. Zo'n 60 jaar geleden verstrekte de coöperatie de opdracht voor een nieuw kantoor aan de architect Ir. J. W. E.

Ir. J. W. E. Buys (midden) in de bouwkeet van 'De Volharding' in 1928

Buys. Op 13 december 1928 werd het gebouw feestelijk in gebruik genomen. In 1928 was er veel publiciteit rondom dit zo opvallende gebouw. Daarna mocht 'De Volharding' zich regelmatig in veel belangstelling verheugen. In 1983 baseerde Dr. C. M. Rehorst er zelfs zijn proefschrift op met de titel 'Jan Buys, architect van De Volharding'.

Kenmerkend voor het gebouw is het gebruik van glas. In de Haagse volksmond werd het bekend als het 'glazen huis'. Onmiskenbaar is ook de toppartij waarin de blauwe Randstad lichtreclame prachtig past. Orlow Seunke heeft in de tv-commercial dan ook zeer goed aangevoeld wat 'De Volharding' zo bijzonder maakt. Vandaar de hoofdrol die hij voor het pand heeft weggelegd. Uit oude foto's is bekend hoe die glazen gevels gebruikt werden. De in het interieur zo opvallende vensterbanken en uitbouwen bij de ramen zijn in feite lichtbakken. Hierin werden wervende teksten voor de coöperatie gezet. Zo stond 's avonds het gebouw zeer nadrukkelijk als een soort reclamezuil op de hoek van de drukke Grote Marktstraat. Seunke heeft het gebouw weer die functie van 'reclamezuil' gegeven in zijn film. En met een goede restauratie kan 'De Volharding' een waardig visitekaartje van Randstad zijn.

'De Volharding' aan de Grote Markt in 1930

„De Volharding” bakken in Haagse binnenstad

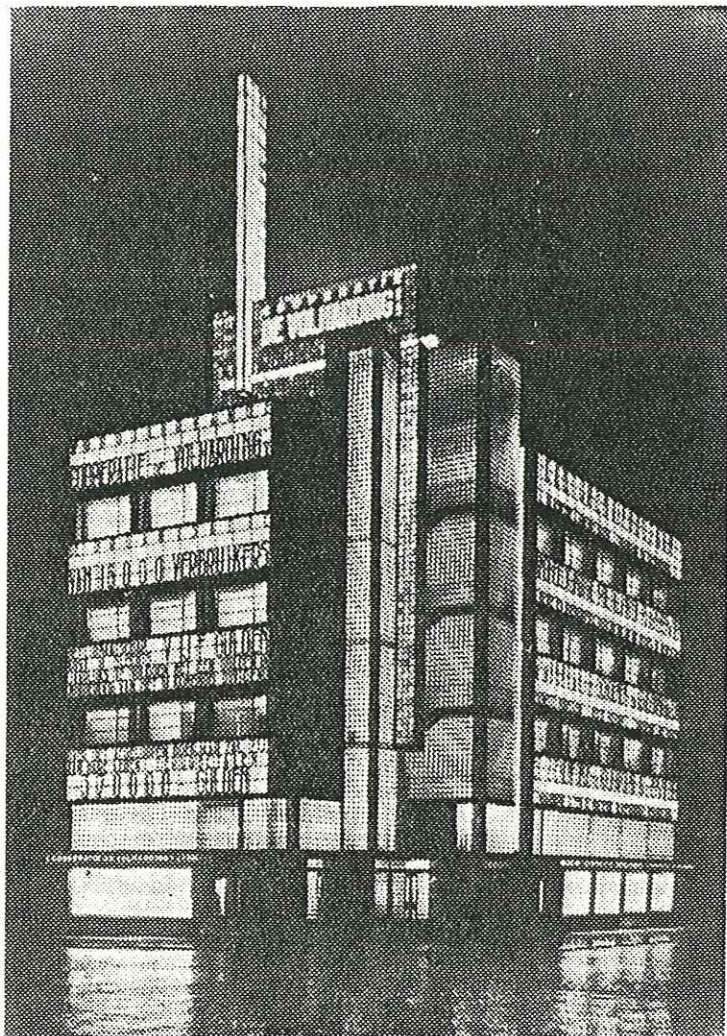
DEN HAAG — Het ging er gisteren allemaal wat anders aan toe dan bij de opening van het gebouw zestig jaar geleden, op 13 december 1928. Toen nam de socialistische coöperatie „De Volharding” het nieuwe hoofdkantoor aan de Grote Markt in Den Haag feestelijk in gebruik. De lichten achter de glazen panelen sprongen aan en buiten zong „De Stem des Volks” strijdliederen.

Gisteren vierde de huidige eigenaar, Randstad Uitzendbureau BV, het gereedkomen van de restauratie van het markante gebouw. Voor de deur stond een draaiorgel kerstliederen te spelen. Binnen heeft het stoere idealisme van de coöperatie plaats gemaakt voor de meer zakelijke aanpak van een modern uitzendbureau. „Maar”, zo benadrukte Randstaddirecteur H. Metselaar, „het gaat nog steeds om mensen en arbeid”.

Het monumentale gebouw, ontworpen door de architecten J.W.E. Buijs en J.B. Lürsen, was in de loop der jaren in slechte staat geraakt. Veel van het staal, dat in ruime mate in de pui en de toren is verwerkt, moest bij de restauratie worden vervangen. De werkzaamheden hebben ongeveer een miljoen gulden gekost en zijn uitgevoerd onder toezicht van DHV Raadgevend Ingenieursbureau en het gemeentelijk bureau monumentenzorg.

Lichtarchitectuur

De directeur van de Konink-

„De Volharding” kort na de opening in 1928.

FOTO:SP

lijke Academie van Beeldende Kunsten en architectuurhistoricus, dr. C. Rehorst ging gisteren in een toespraak in op de ontstaansgeschiedenis en het architectonisch belang van het gebouw „De Volharding”. Buijs kreeg in 1927 van de

coöperatie „De Volharding” de opdracht een hoofdkantoor te ontwerpen, dat moest verrijzen aan de Grote Markt. Het doel van De Volharding was het coöperatief voortbrengen van producten en deze aan de leden van de coöperatie verko-

pen. Onder De Volharding viel ook een ziekenfonds, het latere AZIVO.

Een van de belangrijkste eisen die de coöperatie aan het ontwerp van Buijs stelde, was dat het gebouw voorzieningen moest hebben voor avondreclame. De oplossing die Buijs bedacht — glazen lichtbakken als onderdeel van de gevel — bepalen de architectuur van De Volharding, zoals het gebouw nog altijd genoemd wordt. Buijs gebruikte ook voor alle andere gevelvlakken glas.

Rehorst: „Het vele glas in de gevel had een dubbele functie. Overdag liet het licht van buiten binnen, 's avonds straalde het elektrisch licht uit. Deze indertijd vooral in Duitsland gepropageerde „lichtarchitectuur”, sloot aan bij de de socialistische idealen. Het leven van de arbeider moest beter worden en daarin had ook de bouwkunst een functie: gebouwen moesten zijn als lichtende bakens om de mensen de weg te wijzen”.

Rehorst besloot zijn verhaal met een pleidooi voor het in ere herstellen van de lichtreclames. „Buijs wandelde zestig jaar geleden na de opening van zijn schepping naar de duinen. Vanaf een duintop zag hij „De Volharding” schitteren in een krans van licht. Zo moet het weer worden”. Randstad-directeur Metselaar was het in principe wel met Rehorst eens, maar wees op het feit dat het aanbrengen en wisselen van letters in de lichtbakken een tijdrovende en dure zaak is. „Maar we laten het onderzoeken”, verklaarde hij na afloop van de plechtigheid.

HERMAN ROSENBERG

Lichtend voorbeeld van toparchitectuur

DOOR CASPER POSTMAA

Den Haag – Het is de Week van de Architectuur, dus is er ook in Den Haag extra aandacht voor de mooiste gebouwen. In de Nederlandse architectuurgeschiedenis van de twintigste eeuw neemt het gebouw van De Volharding een bijzondere plaats in. Ook internationaal gezien is het een symbool van de nieuwe tijd. En van de hoop dat moderne architectuur bijdraagt tot een beter lot van de arbeidersklasse.

Toen het gebouw van architect Jan Buijs in 1928 werd opgeleverd, leefde Den Haag nog in wandeltempo. Er bestaan foto's waarop heren met hoge hoeden en paard en wagen in één beeld worden gevangen met dit gebouw, dat toen een boodschapper was van een nieuwe tijd en vandaag nog steeds niet bij het verleden hoort.

Het architectuurplatform Wils- & Co heeft de witte lichtbakken van de Volharding, net als vroeger, van teksten voorzien. Toen waren het reclameboodschappen ('De Volharding 25.000 leden!'), nu wijsheden van bekende architecten. De bovenste slogan ('Architecten vinden niets uit, ze veranderen

FOTO HARRY VERKUYLEN

De Volharding baadt weer net als vroeger in het licht. Het voormalige hoofdkantoor van het socialistische ziekenfonds is mededelingenbord van de Week van de Architectuur.

de werkelijkheid') is van de Portugees Alvaro Siza, die veel in de Schilderswijk bouwde. De tekst daaronder ('Architectuur is geen kunst, slechts een klein gedeelte van de architectuur behoort tot de kunst') staat op naam van de Oostenrijker Adolf Loos (1870-1933), die

in de jaren twintig als voorman van de moderne beweging de banvloek over het ornament in de bouwkunst uitsprak. 'Architectuur muss brennen' is het credo van het hedendaagse collectief Coop Himmelb(l)au, dat opzien baarde met zijn ontwerp voor het Groninger Museum.

DE VOLHARDING GEOPEND NA RESTAURATIE

Wethouder R. Vlaanderen (D66, monumentenzorg) heeft gistermiddag het geheel gerestaureerde gebouw De Volharding aan de Grote Markt heropend. Hij deed dat door een fotoplaat van het pand te onthullen.

De restauratie, die in april van dit jaar begon en ruim een miljoen gulden heeft gekost, was hard nodig. Tijdens een storm in april vorig jaar kwam een groot aantal geveelplaten los te zitten. De platen moesten met staaldraad worden vastgezet, omdat ze anders op straat zouden storten. Bovendien waren ook de opvallende toren van het gebouw en de stalen pui met het gele en blauwe glas nodig aan vervanging toe.

Het gemeentelijk bureau Monumentenzorg stelde 300.000 gulden voor de restauratie beschikbaar. De huidige eigenaar, uitzendbureau Randstad, betaalde het resterende bedrag.

De Volharding werd in 1928 ontworpen door de architecten en echtelieden Jan Buys en Joan Lürsen. Het ontwerp was zeer revolutionair omdat het als een van de eerste gebouwen in Nederland bestond uit beton, staal

en glas. Het is nog steeds een gaaf voorbeeld van moderne architectuur.

Kenmerkend voor het gebouw waren de zogenaamde lichtbakken tussen de vier verdiepingen van het kantoorgedeelte. In de jaren dertig werden deze 's nachts gebruikt als verlicht reclamebord. Buys had in zijn ontwerp een ruimte gelaten tussen de buitenwand van melkglas en de daarachter liggende betonnen muur. In die ruimte was verlichting aangebracht en door de verwisselbare zinken letters was het mogelijk elke gewenste tekst aan te brengen. Ook de liftschacht aan de buitenkant van het gebouw was 's nachts verlicht. Voorbijgangers konden op die manier de lift als een donkere schaduw op en neer zien gaan. Na de Tweede Wereldoorlog werd de verlichting echter vanwege de bezuinigingen weggehaald. Nu, na de restauratie, is alles in de oude staat hersteld. Alleen de reclameteksten in de lichtbakken zijn voorlopig nog niet te zien. Het gebouw is voortaan overdag en 's nachts het bekijken waard.

foto: Jos van Leeuwen

● Wethouder Vlaanderen en districtmanager H. Metselaar van Randstad met de zojuist onthulde fotoplaat.